הלכות ברכת המזון סימן קפד

פט.

וְאִם יָצָא מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא בֵּרַךְ, אִם הָיָה בְּמְזִיד (ג) (ג) יַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ, וְאִם בֵּרַךְ בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר (ד) יָצָא. הַגָּה: וְדַוְקָא (ה) לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם (פ"ד ה"ט), אֲבָל לְדַעַת הָרא"ש (פ"ו סי' ה) דְּסְבִירָא לַיהּ דְּאַף בְּשׁוֹגֵג יַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ לְכַתְּחִלָּה, בְּמְזִיד אַף בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא (טור). וְאִם הָיָה בְּשׁוֹגֵג, לְהָרַמְבַּ"ם (שם) (ו) יְבָרֵךְ בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר, (ז) וּלְהָרַב רַבֵּנוּ יוֹנָה (מ. ד"ה ולענין) וְהָרא"ש (שם) גַּם הוּא (ז) יַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ: ב [ב]בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁאֵין לוֹ פַּת עוֹד, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ פַּת עוֹד (ח) יֹאכַל בַּמָּקוֹם הַשֵּׁנִי (ט) וְיָבֵרֵךְ, (י) רַק שֶׁלֹּא יֵהָא (יא) בְּמִקּוֹמָם, [ד]וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּחֲמִשָּׁה מִינֵי דָּגָן דַּוְקָא (יב) (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קע"ח סָעִיף ה'): ד [ה]אָכַל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אִם לָאו, (יג) צָרִיךְ לְבָרֵךְ (ו) [ז] (יד) מִסָּפֵק (טו) מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִן (ז) [ז] הַתּוֹרָה: ה (טז) [ו]עַד אֵימָתַי יָכוֹל לְבָרֵךְ, (ח) עַד שֶׁיִּתְעַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁבְּמֵעָיו. וְכַמָּה שִׁעוּרוֹ, (יז) כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ

ב טור בְּשֵׁם רַבֵּנוּ פְּרֶץ (הגהות סס"ק מצוה קס הגהה כח).
ג הָרַמְבַּ"ם פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת (ה"א). ד הָרא"ש (פ"ח סי' ה). ה טור וְרַמְבַּ"ם פֶּרֶק ב' (ה"ד) מֵהָא דְּבָרָכוֹת כ"א ע"א). ו שָׁם נ"א ע"ב).

באר היטב

זֶה כְּשֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם אֵינוֹ נָקִי. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) עַיֵּן שָׁם: (ג) יַחֲזֹר. נִרְאֶה לִי דְּאִם הוּא רָחוֹק שֶׁצָּעַד שֶׁיַּחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ יִתְעַכֵּל הַמָּזוֹן יְבָרֵךְ כָּאן. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב): (ד) וּלְהָרַב רַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָרא"ש. עַיֵּן ט"ז (סק"א) שֶׁהָאֲרִיךְ וְהַעֲלָה דִּלְעִנְיַן הֲלָכָה יֵשׁ לִפְסֹק בָּזֶה סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל וּבְדִיעֲבַד בְּכָל גְּוָנֵי אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר אִם בֵּרַךְ כְּבָר בְּמָקוֹם הַשֵּׁנִי, אֲבָל אִם לֹא בֵּרַךְ צָרִיךְ יַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ אֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג, וְהֵיכִי אִם אֶפְשָׁר לוֹ וְאֵין עָלָיו עִכּוּב מֵחֲמַת הַחֲרִיפָתָא שֶׁעָמוֹ עַיֵּן שָׁם: ב (ז) מֻעָט. אֲפִלּוּ לֹא אָכַל כָּאן כְּזַיִת. לֶחֶם חִמְּדוּת (דברי חמדות פ"ח אות לד). וּבַהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א' סִימָן (קמ"ו) [קמ"ז] כָּתַב דַּוְקָא כַּזַּיִת עַיֵּן שָׁם: (ה) רָעֵב. דְּאִם הוּא רָעֵב אֵין צָרִיךְ לֶאֱכל עוֹד, דְּהָא לֹא מְהֵנֵי לַאֲכִילָה רִאשׁוֹנָה [וּבְסָפֵק אֲלֵיהָ רַבָּה (סק"ד) מִגִּיהַ בְּשַׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁלֹּא יְהֵא רָעֵב וְשָׂבֵעַ מֵאֲכִילָה רִאשׁוֹנָה, וְכֵן הַנִּרְאֶה בְּלִבּוּשׁ (סי"ה) וּבְרַאֲבַ"ן (סי' קפח)]: ד (ו) מְסָפֵק. סָפֵק אָכַל סָפֵק לֹא אָכַל אֵינוֹ מְבָרֵךְ. הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב' סִימָן רע"ח. וּבְסָפֵק אָכַל פַּת, כָּתַב בְּחִשּׁוּבֹת קוֹל בֶּן לֵוִי סִימָן ג' דִּמְבָרֵךְ עַיֵּן שָׁם: (ז) הַתּוֹרָה. מִשְּׁמַע מִלְּשׁוֹן הַמְחַבֵּר דְּבִרְכַּת הַשּׁוֹבֵעַ וְהַמַּטִּיב דְּאִינָהּ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן דְּכִיבְנָהּ תִּקְּנוּהָ אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, וְהוּא הַדִּין אִם לֹא אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה שֶׁאֵינוֹ חַיָּב לְבָרֵךְ מִן הַתּוֹרָה. אֲמְנָם בְּחִשּׁוּבַת הָרַ"שׁ חַיָּיב (בני שמואל סי' מב) כָּתַב אֲפִלּוּ בִּבְרִכַּת הַשּׁוֹבֵעַ וְהַמַּטִּיב צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ כִּי הֵיכִי דִּלְא לֵיתֵי לְזִלְזוּלֵי בֵּיהּ, וְכֵן כָּתַב בְּחִשּׁוּבַת הָרַ"י הַלֵּוִי סִימָן מ"ד. בְּנֶפֶשׁ הַגְּדוֹלָה (הגה"ט). וְאִשָּׁה שֶׁהִיא מְסֻפֶּקֶת אִם בֵּרְכָה בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אִם מְחֻיֶּבֶת לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, עַיֵּן תְּשׁוּבַת שַׁעַר אֶפְרַיִם סִימָן י"א ס"ב: ה (ח) עַד שֶׁיִּתְעַכֵּל. וְשִׁעוּר עִכּוּל בַּאֲכִילָה מֻצְטָעֶת הוּא כְּדֵי הִלּוּךְ אַרְבָּעָה מִילִין, וְהוּא שָׁעָה וְחֻמָּשׁ. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ט) נִרְאֶה לִי דְּהַאי עִכּוּל תְּחִלַּת עִכּוּל הוּא, דְּסוֹף עִכּוּל הָוֵי

שערי תשובה

ד [ו] מְסָפֵק. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן בִּלְקוּטֵי דְּבָרִי חֶדֶק דְּאַף שֶׁהוּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ מִסָּפֵק מִכָּל מָקוֹם לֹא מָצִי לְהוֹצִיא אֲחֵרִים שֶׁוַּדַּאי לֹא בֵּרְכוּ, דְּסָפֵק דְּאוֹרַיְיתָא לְחוּמְרָא מִדְּרַבָּנָן, וְלֹא אָתֵי לְמִיפַּק דְּאוֹרַיְיתָא עַיֵּן שָׁם. וּבִבְרֵכַי יוֹסֵף (סק"א) הֲבִיא בְּשֵׁם חֲכָם אֶחָד שֶׁהִקְשָׁה עַל זֶה מִפִּימְן קצ"ז (ס"ד) דְּמִי שֶׁאָכַל כַּזַּיִת מוֹצִיא מִי שֶׁאָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה, וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתַב לְתָרֵץ בְּתִרּוּץ הַשֵּׁנִי דְּלֹא שַׁייָךְ סָפֵק סְפֵקָא בְּחִיוּבוּהוּ מִסָּפֵק וּמַפִּיק דְּאוֹרַיְיתָא. וְעוֹד הַקְשָׁה הַחֲכָם מַה שֶּׁכָּתַב פְּרִי חֶדֶק דְּהַכָּא אֵין הַחֲזָקָה שֶׁאָכַל מִתְנַגֶּד לְהַסָּפֵק שֶׁמָּא בֵּרַךְ עַיֵּן שָׁם, וְצָרִיךְ עִיּוּן בָּזֶה, וּפְשׁוּט שֶׁמִּדְּאִי לְכַתְּחִלָּה אֵין לְהַאֲמִינָם לְצָאת עַל יְדֵי זֶה שֶׁמְּבָרֵךְ מִסָּפֵק. וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגַדִּים בְּיוֹרֶה דֵּעָה בִּפְתִיחָה לְהַעֲרוֹבוֹת (סוף חלק שלישי) בְּאֹם אֶחָד אָכַל שִׁעוּר דְּרַבָּנָן אִי יָכוֹל לְהוֹצִיא לָזֶה שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ מִסָּפֵק, תָּלָיא בְּפִלּוּגְתָּא אִי סָפֵק מִדְּאוֹרַיְיתָא לְחוּמְרָא אוֹ מִדְּרַבָּנָן לְחוּמְרָא עַיֵּן שָׁם, וּבְדִיעֲבַד שֶׁכְּבָר כֵּן לְהוֹצִיא לֹא יַחֲזֹר וִיבָרֵךְ, וְכֵן כָּתַב מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ב). וְעַיֵּן שָׁם בִּפְרִי מְגַדִּים אִם קָבַע עַל פַּת הַבָּאָה בְּכִיסָנִין שֶׁדִּינָהּ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְנִסְתַּפֵּק אִם בָּרַךְ, אִם נִלּוֹשׁ בִּדְבָשׁ וּמֵי פֵּרוֹת לֹא יְבָרֵךְ שָׁזֶה מִדְּרַבָּנָן, עַיֵּן שָׁם וְצָרִיךְ עִיּוּן, וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר"ט (ס"ג) בָּזֶה: [ז] הַתּוֹרָה. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב בְּאֹשֶׁה שֶׁמְּסַפֶּקֶת כו', לְשֶׁעָר אֶפְרַיִם כְּתַב שֶׁאֵין לְפָקְפֵּק מִשּׁוּם סָפֵק סְפֵקָא עַיֵּן שָׁם, וּבִבְרֵכַי יוֹסֵף (סי' קפו סק"ד) הָאֲרִיךְ וּמַפִּיק דְּפוֹטְרָה, וְעַיֵּן (ש"ך יו"ד סי' ק) בְּכְלָלֵי סָפֵק סְפֵקָא (כלל טז) בְּסָפֵק אִם נִמְלַח עִם דָּגִים טְמֵאִים, וְגַם בִּפְרִי מְגַדִּים בִּפְתִיחָה לְהַעֲרוֹבוֹת נִרְאֶה דִּפְטוּרָה מִשּׁוּם סָפֵק סְפֵקָא עַיֵּן שָׁם וְהֶבִיאוֹ מַחֲזִיק בְּרָכָה (סי' קפו סק"א), וְעַיֵּן בְּמַצָּל מַאש לְמַהַרי"ט אלפנדרי סימן י"ב:

ה (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר:

משנה ברורה

אֲמוֹת מִמָּקוֹם אֲכִילָתוֹ חָשִׁיב מָקוֹם אֶחָד, וְיוּכַל לְהַעֲתִיק מִמְּקוֹמוֹ עַל יְדֵי מְנִיעָה קְטַנָּה: (ג) יַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ. אֲפִלּוּ כְּבָר הָלַךְ בְּדַרְכּוֹ לְמֶרְחוֹק (ו) כַּמָּה מִילִין, אִם לֹא שֶׁהוּא רָחוֹק כָּל כָּךְ שֶׁצָּעַד שֶׁיַּחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ יִתְעַכֵּל הַמָּזוֹן וְיִפְסֹד בִּרְכָתוֹ לְגַמְרֵי, (ז) יְבָרֵךְ כָּאן: (ד) יָצָא. הַיְנוּ אֲפִלּוּ הָיָה מְזִיד בַּצְּעִקָּרְתוֹ, וְגַם הַזִּיד עַתָּה בַּבְּרָכָה דְּהַיְנוּ שֶׁיָּדַע הַדִּין שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ וְנִתְעַצֵּל בָּזֶה, (ח) אֲפִלּוּ בְּסָמוּךְ דְּבְשׁוֹגֵג אַף לְכַתְּחִלָּה יוּכַל לְבָרֵךְ בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר, דַּי לָנוּ אִם נַחְמִיר בְּמְזִיד בִּלְכַתְּחִלָּה שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ, אֲבָל לְדַעַת הָרא"ש דְּאַף בְּשׁוֹגֵג צָרִיךְ לְכַתְּחִלָּה לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ, מִסְתַּבְּרָא דִּבְמְזִיד מַחְמִרִינַן טְפֵי דְּאַף בְּדִיעֲבַד לֹא יָצָא. וּלְעִנְיַן הֲלָכָה הִכְפִּימוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ אֲפִלּוּ הָיָה מְזִיד בַּהֲלִיכָה וּבְבָרְכָה כְּנַ"ל בְּסָעִיף קָטָן ד': (ו) יְבָרֵךְ בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. וּמִכָּל מָקוֹם גַּם לְדַעָה זוֹ (ט) אִם חָזַר הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח, אֶלָּא דְּאֵינוֹ מְחֻיָּב בַּדָּבָר: (ז) יַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּכֵן נָכוֹן לִנְהֹג לְמַעֲשֶׂה, אִם לֹא שֶׁהוּא שְׁעַת הַדְּחַק דְּאָז יוּכַל לְסָמֹךְ אַסְּבָרָא רִאשׁוֹנָה: ב (ח) יֹאכַל בַּמָּקוֹם הַשֵּׁנִי. וַאֲפִלּוּ בִּכְמִזִּיד (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: (ט) מֻעָט. הַיְנוּ (יג) אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, (יד) וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס (מ"א סק"ב) אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (י) מְהֵנֵי הַאי תַּקָּנָה שֶׁיֹּאכַל כָּאן פַּת דָּבָר מוּעָט, (יא) וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל מַה שֶּׁכָּבָר אָכָל, וְאַחַר אֲכִילַת פַּת שֶׁכָּאן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיַעֲלֶה לְהָאֲכִילָה שֶׁאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר:

שער הציון

(ו) אֲפִלּוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעָה מִילִין [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב)] אִם אָכַל אֲכִילָה מְרֻבָּה: (ז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ח) פְּרִי מְגַדִּים (משו"ת סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ט) כֵּן מַשְׁמַע מֵהַגְּמָרָא (נג:) וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ"ז (ס"א): ב (י) אַחֲרוֹנִים לְפִי מַה שֶּׁפָּסַק הָרַמְ"א לְעֵיל בְּסִימָן קע"ח (ס"ב): (יא) רֹב אַחֲרוֹנִים: (יב) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: ג (יג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג). וְהֵנָּה בִּפְרִי מְגַדִּים הֲבִיא בְּשֵׁם הַפְּרִישָׁה (דרישה סק"ב) דָּבָר חָדָשׁ דִּלְרַעַת הָרא"ש (פ"ח סי' ה) אֵין

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] עַיֵּן בְּלִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב לְמִשְׁנ"ב שם ס"ק מה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן סִימָן קפד

רָעֵב (יח) **מַחֲמַת אוֹתָהּ אֲכִילָה, ז[ו]מִשָּׁעָה שֶׁהִתְחִיל לִהְיוֹת רָעֵב, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְעַכֵּל עֲדַיִן לְגַמְרֵי כְּנִתְעַכֵּל לְגַמְרֵי דַּיְנִינָן לֵיהּ. ח[ו]כֵּן נַמִּי לְעִנְיַן אֲכִילַת פֵּרוֹת וּשְׁתִיַּת יַיִן, אִם אֵינוֹ רָעֵב וְלֹא צָמֵא וְתָאֵב (יט) לְאוֹתָם (ט) פֵּרוֹת, יְבָרֵךְ (כ) * אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשַׁעֵר אִם נִתְעַכֵּל: ו ט[ז]שְׁעוּר אֲכִילָה (כא) לְבָרֵךְ עָלֶיהָ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, (י) (כב) * בְּכַזַּיִת:**

ז רַבֵּנוּ יוֹנָה (פ. ד"ה כל). ח טוּר וְהָרא"ש שָׁם. ט בְּרָכוֹת מ"ה וּבְתוֹסֵפְתָּא קַפָּא (ע"א).

בֵּאוּר הִיטֵב

עַל כָּל פָּנִים שֵׁשׁ שָׁעוֹת. וּבִסְעֻדּוֹת גְּדוֹלוֹת לִפְעָמִים יוֹשְׁבִים אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ שָׁעוֹת קֹדֶם שֶׁמְּבָרְכִין וְאֵינוֹ נָכוֹן, וְנִרְאֶה לִי כֵּיוָן שֶׁעוֹסְקִין בְּשִׁתְיָה וּבְפַרְפְּרָאוֹת כְּלֹא נִתְעַכֵּל דָּמֵי. צָרִיךְ עִיּוּן מִי שֶׁאָכַל מְעַט וְלֹא שָׁבַע מִמֶּנּוּ הֵיאַךְ יִשְׁעַר דְּהָא מִתְחִלָּה גַּם כֵּן הָיָה רָעֵב, וְנִרְאֶה לִי דְּמִשָּׁעָה אִם הוּא רָעֵב כָּל כָּךְ כְּמוֹ שֶׁהָיָה קֹדֶם שֶׁאָכַל, וְהוֹאִיל וְאֵין אָנוּ בְּקִיאִין לְשַׁעֵר זֶה לָכֵן יֹאכַל מְעַט קֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְאִם הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ יְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא תְּחִלָּה. מִי שֶׁרוֹצֶה לִפְטֹר שְׁתֵּי אֲכִילוֹת אוֹ שְׁתִיּוֹת בִּבְרָכָה אַחַת וְשָׁהָה כְּדֵי שֶׁיִּתְעַכֵּל,

בֵּאוּר הֲלָכָה

הַמָּזוֹן דְּאִם שָׁהָה בֵּין בְּרָכָה לִבְרָכָה דְּיַחֲזֹר לְרֹאשׁ. וַאֲפִלּוּ אִם שָׁהָה בְּאֶמְצַע בְּרָכָה כְּדֵי לִגְמֹר כָּלָּה מַחֲמַת אֹנֶס, גַּם כֵּן אִפְשָׁר דְּחוֹזֵר רַק לְתִחִלַּת בְּרָכָה שֶׁשָּׁהָה בָּהּ, אַחֲרֵי דְּכָמָּה פּוֹסְקִים לֹא סְבִירָא לְהוּ כְּהָרא"ש דִּכוּלְּהוּ שֶׁלֹּשׁ בְּרָכוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת, וְגַם אִפְשָׁר דְּאֵין מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ כְּדַעַת אֶבֶן הָעוֹזֵר שָׁם, אִם כֵּן מִפֵּילָא אֵין לוֹ לַחֲזֹר רַק לְתִחִלַּת אוֹתָהּ בְּרָכָה וּכְמוֹ שֶׁפָּסְקְנוּ שָׁם בְּסִימָן ס"ה בְּבֵאוּר הֲלָכָה לְעִנְיַן בִּרְכַּת קְרִיאַת שְׁמַע, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

ה * אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"כ) לְעִנְיַן אֲכִילָה מוּעָטָה מַה שֶּׁכָּתְבְנוּ דְּיֵשׁ לִסְמֹךְ אַסְּבָרָא רִאשׁוֹנָה, וְהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּיֵשׁ הַרְבֵּה פּוֹסְקִים הַמַּחְזִיקִים בְּשִׁעוּר זֶה, עַיֵּן בְּאֵלְיָה רַבָּה (סק"ו) וּבְמֶגֶן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק"ז) וּבְסֵפֶר תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (פ"ח אות כב), וְעַיֵּן בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות א) שֶׁגַּם הוּא הָעָתִיק שִׁיעוּרָא דִּאֲרַבְּעָה מִילִין. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי הָיָה נִרְאֶה עוֹד יוֹתֵר דְּאֲפִלּוּ לְפוֹסְקִים רִאשׁוֹנִים שֶׁהִשְׂמִיטוּ שִׁיעוּרָא דְּאַרְבְּעָה מִילִין וְהָעָתִיקוּ שִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן (נג:) דְּכָל זְמַן (שָׁהוּא) [שֶׁאֵינוֹ] רָעֵב וּמְשׁוּם דְּמִשְׁעָה לְהוּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן פָּלִיג אַשִּׁעוּרָא דְּאַרְבְּעָה מִילִין, אַף עַל פִּי כֵן מוֹדוּ בְּשִׁעוּרָא דְּאַרְבְּעָה מִילִין דְּעַד שִׁעוּר זֶה בְּוַדַּאי לֹא נִתְעַכֵּל הַמָּזוֹן, וְשִׁעוּרָא דְּכָל זְמַן (שָׁהוּא) [שֶׁאֵינוֹ] רָעֵב הוּא שִׁעוּר יוֹתֵר מֵאֲרְבְּעָה מִילִין, וְכֵן מִסְתַּבֵּר לוֹמַר שֶׁהֲרֵי לְעִנְיַן אֲכִילָה מְרֻבָּה נָתַן רַבִּי יוֹחָנָן שִׁעוּר יוֹתֵר גָּדוֹל מִשִּׁעוּרָא דְּרַיִשׁ לָקִישׁ דְּאֵינוֹ רַק עַד שֶׁהוּא צָמֵא, וְאִם כֵּן טְפֵי נֵיתָא לוֹמַר דְּגַם בַּאֲכִילָה מוּעָטָה שִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן גָּדוֹל מִשִּׁעוּרָא דְּרַיִשׁ לָקִישׁ, וְשֶׁפִּיר אִיכָּא לְמֵימַר דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא אָכַל אֶלָּא אֲכִילָה מוּעָטָה מִכָּל מָקוֹם עַד שֶׁיִּתְחִיל לְהִתְעַכֵּל כְּמַעְיוֹ מַה שֶּׁאָכַל וְיִהְיוּ לְהִיוֹת רָעֵב כְּבַתְּחִלָּה הַשִּׁעוּר יוֹתֵר גָּדוֹל מֵאֲרְבְּעָה מִילִין דְּאֵינוֹ כִּי אִם שָׁעָה וְחֹמֶשׁ, וְאִם כֵּן לְפִי זֶה בְּאֶשֶׁר קָשֶׁה לָנוּ לְשַׁעֵר שִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בַּאֲכִילָה מוּעָטָה יֵשׁ לִסְמֹךְ בְּרֶוַח עַל כָּל פָּנִים עַל שִׁיעוּרָא דְּרַיִשׁ לָקִישׁ שֶׁהוּא פָּחוֹת מִזֶּה וְלִבְרָךְ. וְאַף שֶׁכָּתַבְנוּ סְתָם מַשְׁמַע דְּשִׁיעוּרָא דְּרַיִשׁ לָקִישׁ נָפִישׁ, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי, וְעַל כָּל פָּנִים יוּכַל לִסְמֹךְ עַל זֶה אַחֲרֵי שֶׁהַרְבֵּה פּוֹסְקִים אֲחֵרִים הִעְתִּיקוּ שִׁיעוּרָא דְּאַרְבְּעָה מִילִין לְהַלָּכָה:

ו * כַּזַּיִת. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ס כב) וְהוּא מִפֶּגֶן אַבְרָהָם (סק"ס יא), וְכֵן הוּא דַּעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּהֲדָיָא בְּסִימָן קפ"ו סָעִיף ב' וְסִימָן קצ"ז סָעִיף ד', **וּבֶאֱמֶת כֵּן הוּא דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים,** עַיֵּן בְּרַשׁ"י בְּרָכוֹת כ' עַמּוּד ב' (ד"ה שיעורא) שֶׁכֵּן כָּתַב וְכֵן כָּתַב עוֹד בְּדֶרֶךְ מ"ח (ע"א ד"ה עד) עַיֵּן שָׁם, וְכֵן דַּעַת בַּעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת מוּבָא שָׁם בְּרַשׁ"י, וְכֵן דַּעַת רַבֵּנוּ תָּם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר יְרֵאִים (סי' רנג), וְכֵן דַּעַת ר"י בַּעַל הַתּוֹסָפוֹת (מט: ד"ה רבי) וְכֵן כָּתְבוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹסָפוֹת שָׁם בְּבְרָכוֹת (מח. ד"ה עד) וּבְכֻלָּם דּוּחְקֵי, וְכֵן דַּעַת רַמְבַּ"ם (פ"א ה"א) וּסְמָ"ג (עשין כז), וְכֵן דַּעַת הָרא"ש (פ"ו סי' כד) וְכֵן דַּעַת בַּעַל הַמָּאוֹר (יב. ד"ה ותשים) שָׁם בְּסֶגְיָא דַּף כ' עַיֵּן שָׁם, וְכֵן גַּם כֵּן דַּעַת בַּעַל הָאֶשְׁכּוֹל (הלכות נטילת ידים) וְכֵן דַּעַת רַבִּי יִשְׁעְיָה מוּבָא בְּשֵׁבֶלֵי לֶקֶט (סי' קנד) [וְהָאֵלְיָה רַבָּה (סק"ט) כָּתַב שֶׁדַּעַת הַחֲנוּךְ (מצוה תל) וְהָרַבֵּנוּ יוֹנָה (יב. ד"ה גמ') וְהָרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב טז ח"ז) דְּמִן הַתּוֹרָה סַגִּי בְּכַבֵּיצָה עַיֵּן שָׁם, וְהִנֵּה הַמְעַיֵּן בִּדְבָרֵי הַחֲנוּךְ יִרְאֶה שֶׁלֹּא הִכְרִיעַ כְּלָל כֵּן לְדִינָא רַק כָּתַב דְּיֵשׁ מְרַבּוֹתָיו שֶׁדַּעְתָּם כֵּן, וְאִדְרַבָּה בְּרֹאשׁ הַסִּימָן כָּתַב דְּדִוְקָא שִׁבְיָעָה גְּמוּרָה וְהַבִיא מִימְרָא דְּרַב עֲוִירָא (כ:) דְּמוּכָח מִנֵּהּ דְּכַזַּיִת וְכַבֵּיצָה אֵינָם כִּי אִם מִדְּרַבָּנָן בְּעַלְמָא, גַּם אַחֵר שֶׁהֵבִיא דַּעַת יֵשׁ מְרַבּוֹתֵינוּ כָּתַב בְּהַפָּךְ שֶׁלְּפִי הַנִּרְאֶה מִדִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים כָּל זְמַן שֶׁלֹּא שָׂבַע בַּמָּזוֹן לֹא יִתְחַיֵּב לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ מִפֶּפֶק עַיֵּן שָׁם, הֲרֵי דְּלֹא בְּרִירָא דַּעְתּוֹ בְּעִנְיָן זֶה וְאִדְּרַבָּה נוֹטֶה דַּעְתּוֹ קְצָת לְהַקֵּף, וּפְשׁ לָן רַק דַּעַת הָרַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָרַבֵּנוּ יְרוּחָם. וּבֶאֱמֶת כִּי עִקַּר שִׁיטָה זוֹ לְחַלֵּק בֵּין כַּזַּיִת לְכַבֵּיצָה מְגֻמְגָּמֶת מְאֹד, דְּהֲרֵי כָּל הָרִאשׁוֹנִים פָּסְקוּ כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר קע"ט. **ג]** בשו"ע הרב (ס"ג) כתב שיש לחוש להסוברים שאין לשהות כלל אחר אכילה מועטת קודם ברכת המזון להקל בספק ברכות, ואין יכול לברך עד שיעור הילוך ד' מיל.

שַׁעַר הַצִּיּוּן

כָּתַב הַחַנּוּךְ מִצוה תל) מִשְׁמַע דְּאֲפִלּוּ רַק אָכַל כַּבֵּיצָה חַיָּב מִדְּאוֹרַיְיתָא, וּבֶאֱמֶת לֹא כָּתַב הַחֲנוּךְ זֶה רַק לְהַסּוֹבְרִים כֵּן אֲבָל הוּא לֹא פָּסַק מִידִי בָּזֶה עַיֵּן שָׁם וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה בכזית). וְהִנֵּה יֵשׁ אֲחֲרוֹנִים שֶׁפִּקְפְּקוּ עַל עִקַּר דִּינוּ אַבְרָהָם דְּאֲפִלּוּ אָכַל כַּזַּיִת וְכֵן מִשְׁמַע דְּרַבִּי יוֹחָנָן פָּלִיג אַשִּׁעוּרָא דְּאַרְבְּעָה מִילִין, אַף עַל פִּי כֵן מוֹדוּ בְּשִׁעוּרָא דְּאַרְבְּעָה מִילִין דְּעַד שִׁעוּר זֶה בְּוַדַּאי לֹא נִתְעַכֵּל הַמָּזוֹן, וְשִׁעוּרָא דְּכָל זְמַן (שָׁהוּא) [שֶׁאֵינוֹ] רָעֵב הוּא שִׁעוּר יוֹתֵר מֵאֲרְבְּעָה מִילִין, וְכֵן מִסְתַּבֵּר לוֹמַר שֶׁהֲרֵי לְעִנְיַן אֲכִילָה מְרֻבָּה נָתַן רַבִּי יוֹחָנָן שִׁעוּר יוֹתֵר גָּדוֹל מִשִּׁעוּרָא דְּרַיִשׁ לָקִישׁ דְּאֵינוֹ רַק עַד שֶׁהוּא צָמֵא, וְאִם כֵּן טְפֵי נֵיתָא לוֹמַר דְּגַם בַּאֲכִילָה מוּעָטָה שִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן גָּדוֹל מִשִּׁעוּרָא דְּרַיִשׁ לָקִישׁ, וְשֶׁפִּיר אִיכָּא לְמֵימַר דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא אָכַל אֶלָּא אֲכִילָה מוּעָטָה מִכָּל מָקוֹם עַד שֶׁיִּתְחִיל לְהִתְעַכֵּל כְּמַעְיוֹ מַה שֶּׁאָכַל וְיִהְיוּ לְהִיוֹת רָעֵב כְּבַתְּחִלָּה הַשִּׁעוּר יוֹתֵר גָּדוֹל מַאֲרְבְּעָה מִילִין דְּאֵינוֹ כִּי אִם שָׁעָה וְחֹמֶשׁ, וְאִם כֵּן לְפִי זֶה בְּאֶשֶׁר קָשֶׁה לָנוּ לְשַׁעֵר שִׁיעוּרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בַּאֲכִילָה מוּעָטָה יֵשׁ לִסְמֹךְ בְּרֶוַח עַל כָּל פָּנִים עַל שִׁיעוּרָא דְּרַיִשׁ לָקִישׁ שֶׁהוּא פָּחוֹת מִזֶּה וְלִבְרָךְ. וְאַף שֶׁכָּתַבְנוּ סְתָם מַשְׁמַע דְּשִׁיעוּרָא דְּרַיִשׁ לָקִישׁ נָפִישׁ, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי, וְעַל כָּל פָּנִים יוּכַל לִסְמֹךְ עַל זֶה אַחֲרֵי שֶׁהַרְבֵּה פּוֹסְקִים אֲחֵרִים הִעְתִּיקוּ שִׁיעוּרָא דְּאַרְבְּעָה מִילִין לְהַלָּכָה:

ז [ו]כֵּן נַמִּי לְעִנְיַן אֲכִילַת פֵּרוֹת וּשְׁתִיַּת יַיִן. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ס יא), וְכֵן הוּא דַּעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּסִימָן קפ"ו סָעִיף ב' וְסִימָן קצ"ז סָעִיף ד', **וּבֶאֱמֶת כֵּן הוּא דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים,** עַיֵּן בְּרַשׁ"י בְּרָכוֹת כ' עַמּוּד ב' (ד"ה שיעורא) שֶׁכֵּן כָּתַב עוֹד בְּדֶרֶךְ מ"ח (ע"א ד"ה עד) עַיֵּן שָׁם, וְכֵן דַּעַת בַּעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת מוּבָא שָׁם בְּרַשׁ"י, וְכֵן דַּעַת רַבֵּנוּ תָּם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר יְרֵאִים (סי' רנג), וְכֵן דַּעַת ר"י בַּעַל הַתּוֹסָפוֹת (מט: ד"ה רבי) וְכֵן כָּתְבוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹסָפוֹת שָׁם בְּבְרָכוֹת (מח. ד"ה עד) וּבְכֻלָּם דּוּחְקֵי, וְכֵן דַּעַת רַמְבַּ"ם (פ"א ה"א) וּסְמָ"ג (עשין כז), וְכֵן דַּעַת הָרא"ש (פ"ו סי' כד) וְכֵן דַּעַת בַּעַל הַמָּאוֹר (יב. ד"ה ותשים) שָׁם בְּסֶגְיָא דַּף כ' עַיֵּן שָׁם, וְכֵן גַּם כֵּן דַּעַת בַּעַל הָאֶשְׁכּוֹל (הלכות נטילת ידים) וְכֵן דַּעַת רַבִּי יִשְׁעְיָה מוּבָא בְּשֵׁבֶלֵי לֶקֶט (סי' קנד) [וְהָאֵלְיָה רַבָּה (סק"ט) כָּתַב שֶׁדַּעַת הַחֲנוּךְ (מצוה תל) וְהָרַבֵּנוּ יוֹנָה (יב. ד"ה גמ') וְהָרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב טז ח"ז) דְּמִן הַתּוֹרָה סַגִּי בְּכַבֵּיצָה עַיֵּן שָׁם, וְהִנֵּה הַמְעַיֵּן בִּדְבָרֵי הַחֲנוּךְ יִרְאֶה שֶׁלֹּא הִכְרִיעַ כְּלָל כֵּן לְדִינָא רַק כָּתַב דְּיֵשׁ מְרַבּוֹתָיו שֶׁדַּעְתָּם כֵּן, וְאִדְּרַבָּה בְּרֹאשׁ הַסִּימָן כָּתַב דְּדִוְקָא שִׁבְיָעָה גְּמוּרָה וְהַבִיא מִימְרָא דְּרַב עֲוִירָא (כ:) דְּמוּכָח מִנֵּהּ דְּכַזַּיִת וְכַבֵּיצָה אֵינָם כִּי אִם מִדְּרַבָּנָן בְּעַלְמָא, גַּם אַחֵר שֶׁהֵבִיא דַּעַת יֵשׁ מְרַבּוֹתֵינוּ כָּתַב בְּהַפָּךְ שֶׁלְּפִי הַנִּרְאֶה מִדִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים כָּל זְמַן שֶׁלֹּא שָׂבַע בַּמָּזוֹן לֹא יִתְחַיֵּב לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ מִפֶּפֶק עַיֵּן שָׁם, הֲרֵי דְּלֹא בְּרִירָא דַּעְתּוֹ בְּעִנְיָן זֶה וְאִדְּרַבָּה נוֹטֶה דַּעְתּוֹ קְצָת לְהַקֵּף, וּפְשׁ לָן רַק דַּעַת הָרַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָרַבֵּנוּ יְרוּחָם. וּבֶאֱמֶת כִּי עִקַּר שִׁיטָה זוֹ לְחַלֵּק בֵּין כַּזַּיִת לְכַבֵּיצָה מְגֻמְגָּמֶת מְאֹד, דְּהֲרֵי כָּל הָרִאשׁוֹנִים פָּסְקוּ כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר קע"ט. **ג]** בשו"ע הרב (ס"ג) כתב שיש לחוש להסוברים שאין לשהות כלל אחר אכילה מועטת קודם ברכת המזון להקל בספק ברכות, ואין יכול לברך עד שיעור הילוך ד' מיל.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הָאֲכִילָה וְהִפְסִיד בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְאִם רוֹצֶה לֶאֱכֹל עַתָּה מַחֲדָשׁ, דַּעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ט) שֶׁיַּחֲזֹר וְיָבֵרְךְ הַמּוֹצִיא אֲפִלּוּ לֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ עֲדַיִן דְּכֵינָן שֶׁנִּתְעַכֵּל הַמָּזוֹן הִפְסִיד גַּם בְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה, (יח) [א]אֲבָל הָרַבֶּה אַחֲרוֹנִים פְּלִיגִי עֲלֵיהּ וְסָבְרִי דִּבְרָכָה הָרִאשׁוֹנָה לֹא הִפְסִיד כָּל שֶׁלֹּא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ בֵּינְתַיִם: (יח) **מַחֲמַת אוֹתָהּ אֲכִילָה.** נִרְאֶה שֶׁבָּא לְאַפּוֹקֵי אִם הוּא מְשַׁעֵר שֶׁבְּאוֹתָהּ הָאֲכִילָה לְבַדָּהּ הָיָה כְּבָר שִׁעוּר לְהִתְעַכֵּל וְהָיָה חוֹזֵר לִהְיוֹת רָעֵב, וּבְעוֹד אֵיזֶה מָשָׁךְ אָכַל עוֹד מִשְּׁאָרֵי מִינֵי מְזוֹנוֹת וּמַחֲמַת אֵלּוּ הַדְּבָרִים אֵינוֹ רָעֵב וְאַחַר כָּךְ נִזְכַּר שֶׁלֹּא בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אַחַר אֲכִילָה הָרִאשׁוֹנָה, לֹא יָכוֹל לְבָרֵךְ עוֹד בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁכְּבָר בָּטֵל אוֹתָהּ הָאֲכִילָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁאַחַר שֶׁגָּמַר אֲכִילָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִלֶּאֱכֹל עוֹד, אֲבָל אִם הָיָה הַכֹּל בְּמָשָׁךְ סְעוּדָה אַחַת כְּגוֹן מַה שֶּׁרְגִילִין בִּסְעוּדוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיּוֹשְׁבִין כַּמָּה וְכַמָּה שָׁעוֹת וְלִפְעָמִים יֵשׁ שִׁעוּר עִכּוּל מֵאֲכִילַת פַּת שֶׁאָכְלוּ בַּתְּחִלָּה, (יט) אַף עַל פִּי כֵן יוּכְלוּ לְבָרֵךְ לְבַסּוֹף בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, כֵּיוָן דִּבְתוֹךְ מָשָׁךְ הַזֶּה אוֹכְלִין פַּרְפְּרָאוֹת וְכֵיסָנִין וְשׁוֹתִין הַכֹּל סְעוּדָה אַחַת הִיא וּכְלֹא נִתְעַכֵּל מָזוֹן הָרִאשׁוֹן דָּמֵי: **(יט) לְאוֹתָם פֵּרוֹת.** לְאוֹ דַּוְקָא, אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ תָּאֵב (כ) לְשׁוּם פֵּרוֹת הוּא סִימָן שֶׁלֹּא נִתְעַכֵּל עֲדַיִן בְּמֵעָיו: **(כ) אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ וְכוּ'.** וְכָל זֶה כְּשֶׁאָכַל כָּל צָרְכּוֹ מַלֵּהָלֶחֶם אוֹ מֵהַפֵּרוֹת, אֲבָל אִם אָכַל מְעַט וְחָפֵץ לֶאֱכֹל עוֹד אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ יוֹתֵר מִזֶּה, בָּזֶה קָשֶׁה מְאֹד לְשַׁעֵר הַשִּׁעוּר דְּכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ רָעֵב כֵּיוָן שֶׁתִּכְלֶף הָיָה לוֹ גַּם כֵּן תַּאֲוָה אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ, (כא) כְּתִבוּ הָרַבֶּה אַחֲרוֹנִים דִּמְשַׁעֲרִינַן בָּזֶה עַד כְּדֵי הִלּוּךְ אַרְבָּעָה מִילִין [שֶׁהוּא ע"ב מינוט], וְעַד כְּדֵי שִׁעוּר זֶה מְחֻיָּב לְבָרֵךְ שֶׁבַּוַּדַּאי לֹא נִתְעַכֵּל אֲפִלּוּ אָכַל מוּעָטָת בְּשִׁעוּר מוּעָט כָּזֶה. (כב) וְיֵשׁ מִן הָאַחֲרוֹנִים שֶׁמְּצַדְּדִים דְּאִם אָכַל אֲכִילָה מוּעָטָת וְשָׁהָה קֹדֶם שֶׁבֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשַׁעֵר אִם נִתְעַכֵּל הַמָּזוֹן, אַף שֶׁהוּא בְּתוֹךְ שִׁעוּר אַרְבָּעָה מִילִין יֹאכַל עַל כָּל פָּנִים עוֹד כַּזַּיִת פַּת, וְאַחַר כָּךְ יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְעַל אוֹתוֹ פַּת שֶׁאוֹכֵל אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא מַחֲדָשׁ [ג]אִם לֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִלֶּאֱכֹל עוֹד. [ג]וּמִכָּל מָקוֹם אִם אֵין לוֹ פַּת, יֵשׁ לִסְמֹךְ אַסְּבָרָא רִאשׁוֹנָה וּלְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַד שִׁעוּר אַרְבָּעָה מִילִין וְכַנַּ"ל, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה אם): **ו (כא) לְבָרֵךְ עָלֶיהָ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְכוּ'.** וְאַף עַל גַּב דִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה צָרִיךְ לְבָרֵךְ אֲפִלּוּ עַל כָּל שֶׁהוּא, (כג) הָתָם מִשּׁוּם דְּאָסוּר לֶהָנוֹת מֵעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי בְּרָכָה: **(כב) כְּזַיִת.** (כד) מְדִּרַבָּנָן, אֲבָל מִדְּאוֹרַיְיתָא אֵינוֹ חַיָּב לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כִּי אִם כְּשֶׁאָכַל דְּוְקָא שִׁעוּר שְׁבִיעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ח י) 'וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ'. וְשִׁעוּר שְׁבִיעָה, מַשְׁמַע מִסֵּפֶר

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"ג) כתב שכל שוודאי נתעכל המזון שבירך עליו, נסתלקה ברכה הראשונה. **ב]** ובשו"ע הרב כתב: וי"א אפילו הסיח דעתו כמ"ש בסי' קע"ט. **ג]** בשו"ע הרב (ס"ג) כתב שיש לחוש להסוברים שאין לשהות כלל אחר אכילה מועטת קודם ברכת המזון להקל בספק ברכות, ואין יכול לברך עד שיעור הילוך ד' מיל.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

קפה לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּקוֹל רָם, וְיֶתֶר פְּרָטִים בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. וּבוֹ ה' סְעִיפִים:

א אבִּרְכַּת הַמָּזוֹן נֶאֱמְרָה (א) בְּכָל לָשׁוֹן: **ב** בצָרִיךְ שֶׁיַּשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו מַה שֶּׁמּוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו. וְאִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו יָצָא, גוּבִלְבַד שֶׁיּוֹצִיא (א) [א] (ב) בִּשְׂפָתָיו: **ג** * דיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּבַעַל הַבַּיִת עִם בָּנָיו וְאִשְׁתּוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ (ג) בְּקוֹל רָם כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ בְּבִרְכָתוֹ: **ד** האֲפִלּוּ נִשְׁתַּכֵּר כָּל כָּךְ עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר כָּרָאוּי, (ד) יָכוֹל לְבָרֵךְ (ג) בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: **ה** (ה) * ואִם בֵּרַךְ וְהָיְתָה צוֹאָה כְּנֶגְדּוֹ

בְּאֵר הַגּוֹלָה

א סוטה ל"ב (ע"א). ב בְּרָכוֹת ט"ו (ע"ב). ג לְפֵרוּשׁ רַשִׁ"י (שם ע"א ד"ה כלבו) וּלְפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ יוֹנָה שָׁם (ח: ד"ה גמ') וְהָרֹא"שׁ (פ"ג סי' יד). ד כָּל בּוֹ (סי' כה). ה טוּר בְּשֵׁם יְרוּשַׁלְמִי פֶּרֶק קַמָּא דִּתְרוּמוֹת (ה"ד). ו עֵרוּבִין ס"ד (ע"א).

בַּאֵר הֵיטֵב

ב (א) **בִּשְׂפָתָיו.** אֲבָל אִם הִרְהֵר בְּלִבּוֹ לֹא יָצָא. וְנִרְאֶה לִי דְּאִם מֵחֲמַת חֹלִי אוֹ אֹנֶס אַחֵר קָרָא בְּלִבּוֹ יָצָא, כְּמוֹ בַּעַל קֶרִי. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א). מָצָאתִי לָמָּה אֵין ף בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, לְפִי שֶׁכָּל מִי שֶׁבֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּכַוָּנָה אֵין שׁוֹלֵט בּוֹ לֹא אַף וְלֹא קֶצֶף וְכוּ' וּמְזוֹנוֹתָיו מְצוּיִין לוֹ בְּרֶוַח וּבְכָבוֹד כָּל יָמָיו. סֵפֶר הַחִנּוּךְ (מצוה תל), עֲטֶרֶת זְקֵנִים. וְהַמְדַקְדֵּק יִזָּהֵר לְבָרֵךְ דַּוְקָא תּוֹךְ הַסֵּפֶר וְלֹא בְּעַל פֶּה. בַּ"ח (ס"ב). [כָּתַב בְּסֵפֶר חֲסִידִים (סי' מו) מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁמֵּת וְנִתְגַּלָּה בַּחֲלוֹם לְאֶחָד מִקְּרוֹבָיו וְאָמַר לוֹ בְּכָל יוֹם דָּנִין אוֹתִי עַל שֶׁלֹּא הָיִיתִי מְדַקְדֵּק לְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת בְּכַוָּנַת הַלֵּב כּוּ'. עַיֵּן שָׁם, וּבְסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה (סק"א)]: **ד** (ג) **בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.** עַיֵּן סִימָן צ"ט סָעִיף א'. וּלְכַתְּחִלָּה יְבָרֵךְ קֹדֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי כָּךְ. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג):

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

ב [א] **בִּשְׂפָתָיו.** עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וּבְסֵפֶר חֲרֵדִים (מצוות עשה התלויות באוזן אות ז) כָּתַב דְּרֹב הַפּוֹסְקִים הִסְכִּימוּ דְּאִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו לֹא יָצָא, וֶהֱבִיאוֹ בִּרְכֵּי יוֹסֵף (סק"ב):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַחִנּוּךְ [בְּפָרָשַׁת עֵקֶב (מצוה תל)] דְּאֵינוֹ שָׁוֶה בְּכָל אָדָם (כה) אֶלָּא כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ שְׂבִיעָתוֹ, וְאִם דַּרְכּוֹ תָּמִיד לֶאֱכֹל כְּדֵי מִחְיָתוֹ לְבַד גַּם זֶה נֶחְשָׁב שְׂבִיעָה:

א (א) **בְּכָל לָשׁוֹן.** דִּכְתִיב 'וּבֵרַכְתָּ' (דברים ח י) (א) בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁאַתָּה מְבָרֵךְ, וְדַוְקָא שֶׁמֵּבִין בְּאוֹתוֹ הַלָּשׁוֹן [בֵּאוּר הֲלָכָה לְעֵיל בְּסִימָן ס"ב (ד"ה יכול) עַיֵּן שָׁם]. וְכָתַב הַבַּ"ח בְּסִימָן קצ"ג (ס"ב) דְּכָל זֶה מִצַּד הַדִּין, וּלְמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר בָּעִינַן דַּוְקָא לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. כָּתַב בְּסֵפֶר הַחִנּוּךְ (מצוה תל) כָּל הַזָּהִיר בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן מְזוֹנוֹתָיו מְצוּיוֹת לוֹ כָּל יָמָיו בְּכָבוֹד. וְהַמְדַקְדֵּק יִזָּהֵר לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה תּוֹךְ הַסֵּפֶר וְלֹא בְּעַל פֶּה. כָּתַב בְּסֵפֶר חֲסִידִים (סי' מו) מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁמֵּת וְנִתְגַּלָּה בַּחֲלוֹם לְאֶחָד מִקְּרוֹבָיו וְאָמַר לוֹ, בְּכָל יוֹם דָּנִין אוֹתִי עַל שֶׁלֹּא הָיִיתִי מְדַקְדֵּק לְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת בְּכַוָּנַת הַלֵּב וְכוּ', עַיֵּן שָׁם: **ב** (ב) **בִּשְׂפָתָיו.** אֲבָל אִם הִרְהֵר בְּלִבּוֹ לֹא יָצָא. וְאִם מֵחֲמַת חֹלִי אוֹ אֹנֶס אַחֵר בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּלִבּוֹ יָצָא [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א)]. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ס"ב בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ז' שֶׁבֵּרַרְנוּ דְּהַאי יָצָא לֹא לְגַמְרֵי קָאָמַר דְּהָא קַיְמָא לָן הִרְהוּר לָאו כְּדִבּוּר דָּמֵי, אֶלָּא רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּעַל כָּל פָּנִים בְּשָׁעָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבָרֵךְ יְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִקְבַּע לוֹ שָׂכָר עֲבוּר זֶה, אֲבָל בְּעֶצֶם אֵינוֹ יוֹצֵא, וְעַל כֵּן כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הָאֹנֶס אִם עֲדַיִן לֹא נִתְעַכֵּל הַמָּזוֹן יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְעַיֵּן בְּמָה שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה וּבְבֵאוּר הֲלָכָה בְּכָל הַסָּעִיף (ס"ד) כִּי הַכֹּל שַׁיָּךְ לְכָאן: **ג** (ג) **בְּקוֹל רָם.** הַיְנוּ כְּשֶׁאֵינָם בְּקִיאִים בְּעַצְמָם לְבָרֵךְ וְהֵם יוֹצְאִים בִּשְׁמִיעָתָם מִמֶּנּוּ. (ג) וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ דְּטוֹב לְעוֹלָם לְבָרֵךְ בְּקוֹל רָם כִּי הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה, וּבִפְרָט אִם הוּא שַׁבָּת אוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ לֹא יִשְׁכַּח עַל יְדֵי זֶה לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְאֹרָע: **ד** (ד) **יָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.** דִּכְתִיב (שם) 'וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ', וַאֲפִלּוּ מְדַמְדֵּם [יְרוּשַׁלְמִי (תרומות פ"א ה"ד)] פֵּרוּשׁ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר כָּרָאוּי, וּמִ'שָּׂבָעְתָּ' קָדָיֵיק לֵיהּ, (ג) שֶׁמָּצוּי כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁאַחַר שְׂבִיעָה הָאָדָם עוֹמֵד שִׁכּוֹר וַאֲפִלּוּ הָכִי חִיְּבַתּוּ הַתּוֹרָה לְבָרֵךְ, וְעַיֵּן לְקַמֵּיהּ מַה שֶּׁנִּכְתַּב בָּזֶה: **ה** (ה) **אִם בֵּרַךְ וְהָיְתָה וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר (ד) דְּבִתְפִלָּה קַיְמָא לָן לְעֵיל בְּסִימָן ע"ו (ס"ח) בְּמִי שֶׁהִתְפַּלֵּל וּמָצָא צוֹאָה כְּנֶגְדּוֹ אוֹ בְּצִדּוֹ תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתָיו בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה רָאוּי לְהִסְתַּפֵּק וּפָשַׁע וְלֹא בָּדַק, שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כא כז) 'זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה', וְכֵן הוּא הַדִּין לְעִנְיַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְנִסְתַּפְּקוּ הַתּוֹסָפוֹת (עירובין סד. ד"ה שיכור) וְהָרֹא"שׁ (שם פ"ו סי' ה) אִם גַּם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן אָמְרִינַן הָכִי, אוֹ דִּלְמָא שָׁאנֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן דְּקִלָּא מֵהָתָם, דַּהֲרֵי בְּשָׁתוּי אַף שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ קַיְמָא לָן (עירובין שם) דְּאַל יִתְפַּלֵּל, וּלְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן (כב: ד"ה וכיון) מַשְׁמַע גַּם כֵּן דְּמִסְתַּפְּקֵי אִם מָצָא אַחַר כָּךְ צוֹאָה, וְאוּלַי דִּסְבָרַת

בֵּאוּר הֲלָכָה

בְּכַזַּיִת, וּמִמָּה נַפְשָׁךְ אִי פְּלוּגְתַּיְיהוּ מִדְּרַבָּנָן וּקְרָאֵי אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּדַף מ"ח (ע"א ד"ה עד), בֵּין כַּזַּיִת בֵּין כַּבֵּיצָה אֵינָם כִּי אִם מִדְּרַבָּנָן, וְאִי נֵימָא דִּבִקְרָאֵי פְּלִיגֵי, אִם כֵּן לְמַאי דְּפָסְקִינַן כְּרַבִּי מֵאִיר, מִן הַתּוֹרָה בְּכַזַּיִת סַגֵּי וְלֹא בָּעִינַן כְּלָל כַּבֵּיצָה, וְדֹחַק גָּדוֹל לוֹמַר דִּלְעוֹלָם לְרַבִּי יְהוּדָה מִדְּאוֹרַיְיתָא סַגֵּי בְּכַבֵּיצָה אֲבָל רַבִּי מֵאִיר פָּלִיג עֲלֵיהּ וּסְבִירָא לֵיהּ דְּמִדְּרַבָּנָן מְבָרְכִין גַּם אַכַּזַּיִת, דְּזֶה לֹא מַשְׁמַע כְּלָל. וּבֶאֱמֶת דִּבְרֵי הָרַבֵּנוּ יוֹנָה שָׁם סְתוּמִים מְאֹד, וְכֵן דִּבְרֵי הָרַבֵּנוּ יְרוֹחָם מְקֻצָּרִים יוֹתֵר מִדַּאי וְלֹא הֵבִיא כְּלָל לְדַעַת הַפּוֹסְקִים בָּזֶה גַּם דִּבְרֵי רַבּוֹ הָרֹא"שׁ, וְאֶפְשָׁר דְּטָעוּת סוֹפֵר יֵשׁ בִּדְבָרָיו]. וְאַף עַל פִּי כֵן שִׁיטַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וּמָגֵן אַבְרָהָם (שם) לֹא בְּרִירָא כּוּלֵּי הַאי, עַיֵּן בִּירֵאִים סִימָן כ"ד דְּדַעְתּוֹ דְּמִן הַתּוֹרָה סַגֵּי בְּכַזַּיִת, וְכֵן כָּתַב בְּשֵׁם הַקַּדְמוֹן רַב הוּנָא רֵישׁ כַּלָּה, וְכֵן הוּא דַּעַת הָרַאֲבַ"ד בְּהַשָּׂגוֹתָיו פֶּרֶק ה' (הט"ו) מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת, וְהָרַשְׁבָּ"א בְּפֶרֶק ג' דִּבְרָכוֹת (כ: ד"ה אלא) הֱבִיאוֹ גַּם כֵּן וְכָתַב שֶׁדְּבָרָיו נִרְאִין, וְכֵן הוּא דַּעַת הָרַמְבַּ"ן שָׁם בְּמִלְחָמוֹת (יב. ד"ה אמר) עַיֵּן שָׁם, וְכֵן דַּעַת ר"י מִקּוּרְבִּי"ל דְּכַזַּיִת הָוֵי מִדְּאוֹרַיְיתָא מוּבָא בְּתוֹסָפוֹת רַבֵּנוּ יְהוּדָה עַל בְּרָכוֹת (מט: ד"ה וה"ר). **וְדַע עוֹד דְּאַף לְשִׁיטַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּבָעִינַן שְׂבִיעָה מַמָּשׁ, מִכָּל מָקוֹם בְּחוֹלֶה אוֹ זָקֵן אוֹ שֶׁכְּבָר אָכַל מִקֹּדֶם וְהוּא שָׂבַע עַל יְדֵי כַּזַּיִת אוֹ בְּכַבֵּיצָה, לְכֻלֵּי עָלְמָא מְחֻיָּב מִן הַתּוֹרָה לְבָרֵךְ כֵּיוָן דְּמִכָּל מָקוֹם הוּא שָׂבֵעַ** [רַדְבַּ"ז חֵלֶק שִׁשִּׁי סִימָן ב' אֲלָפִים רכ"ד וּמוּבָא בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה סִימָן קצ"ז (סק"ח)]. **וְהִנֵּה רָאִיתִי בִּפְרִי מְגָדִים** (א"א סק"ח) **שֶׁכָּתַב דְּמִסְתַּבְּרָא לוֹ דְּבָעִינַן שְׂבִיעָה מִפַּת לְבַד וְאָז הוּא חַיָּב מִן הַתּוֹרָה, וְנִרְאֶה לִי פָּשׁוּט דְּאֵין כַּוָּנָתוֹ בְּמִי שֶׁאוֹכֵל אֵיזֶה דָּבָר לְלַפֵּת אֶת הַפַּת דְּזֶה פְּשִׁיטָא דְּמִצְטָרֵף שֶׁכֵּן הוּא דֶּרֶךְ אֲכִילָה** [עַיֵּן בְּרָכוֹת מ"א (ע"א), מֵסֵב וְאוֹכֵל בְּלִפְתָּן], **אֶלָּא בְּשֶׁאָכַל שְׁאָר דְּבָרִים בִּפְנֵי עַצְמָן. וְהִנֵּה מִלְּשׁוֹן רַדְבַּ"ז הַנַּ"ל מַשְׁמַע לִכְאוֹרָה דְּאִם כְּבָר אָכַל אֵיזֶה דָּבָר וְסִיֵּם שְׂבִיעָתוֹ עַל יְדֵי אֲכִילַת כַּזַּיִת פַּת מֵהַנֵּי לְחִיּוּב מִן הַתּוֹרָה, דְּאִי מַיְירֵי שֶׁאָכַל מִקֹּדֶם גַּם כֵּן פַּת פְּשִׁיטָא דְּחַיָּב, אַךְ יֵשׁ לִדְחוֹת דְּמַיְירֵי שֶׁאָכַל פַּת מִקֹּדֶם לָזֶה וּבֵרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּמִכָּל מָקוֹם הוּא** [א]**חַיָּב עַתָּה מִן הַתּוֹרָה לְבָרֵךְ כֵּיוָן שֶׁעַל כָּל פָּנִים הוּא שָׂבֵעַ מִמֵּידֵי דְּזַיִן וְדוּמְיָא דְּזָקֵן אוֹ חוֹלֶה** (וְגַם בְּלָאו הָכִי אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּלֹא נוּכַל לְפָטְרוֹ מִן הַתּוֹרָה עַל יְדֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבֵּרַךְ מִתְּחִלָּה, דְּאָז הֲלֹא פָּטוּר הָיָה מִן הַתּוֹרָה):

ג * יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר וְכוּ'. עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) **שֶׁהִקְשָׁה הֲרֵי מִלְּתָא דִּפְשִׁיטָא הִיא וְלָמָּה כָּתַב זֶה בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, וְהַנָּכוֹן** כְּמוֹ שֶׁתֵּרֵץ בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (סק"ג) וְנַהַר שָׁלוֹם (סק"ב) **דְּהַאי יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר סְבִירָא לֵיהּ כְּשִׁיטַת רַשִׁ"י** (הו"ד ברא"ש פ"ז סי' ו) **דְּיָכוֹל לְהוֹצִיאָם אֲפִלּוּ אִם אֵינָם מְבִינִים כְּלָל הַלָּשׁוֹן,** וְהוֹכִיחַ זֶה מִכָּל בּוֹ (סי' כה) גּוּפָא שֶׁמִּמֶּנּוּ נוֹבֵעַ מְקוֹר דִּין זֶה, **וּלְהָכִי כָּתַב הַמְחַבֵּר בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר מִשּׁוּם דִּלְעִקַּר הַדִּין סְבִירָא לֵיהּ לְהַמְחַבֵּר כְּשִׁיטַת שְׁאָרֵי** פּוֹסְקִים הַמַּחְמִירִין בָּזֶה וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן קצ"ג סָעִיף א', **וְאַף עַל פִּי כֵן הֶעְתִּיקוֹ מִשּׁוּם דְּעַל כָּל פָּנִים זֶה עָדִיף מִמַּה שֶּׁלֹּא יְבָרְכוּ לְגַמְרֵי דְּיוֹצֵא עַל כָּל פָּנִים לְדֵעָה זוֹ,** וְעַיֵּן בְּטַ"ז שָׁם סָעִיף קָטָן ב':

ה * אִם בֵּרַךְ וְהָיְתָה צוֹאָה כְּנֶגְדּוֹ וְכוּ'. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ה) וְהוּא מֵהַלְּבוּשׁ, וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע מִזֶּה דְּאִם הָיָה נוֹדָע לוֹ מִתְּחִלָּה וְעָבַר עַל זֶה לֹא הָיוּ מִסְתַּפְּקִים בָּזֶה, כֵּיוָן דְּעָבַר לְכַתְּחִלָּה בְּשָׁאט נֶפֶשׁ עַל אִסּוּר דְּאוֹרַיְיתָא בְּוַדַּאי חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ, וְאַף בָּזֶה שֶׁבֶּאֱמֶת שׁוֹגֵג הָיָה שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁיֵּשׁ כָּאן צוֹאָה וְאַף שֶׁחָטָא בָּזֶה שֶׁפָּשַׁע וְלֹא בָּדַק בָּזֶה מִסְתַּפְּקִים אוּלַי לֹא קָאָמַר הַגְּמָרָא רַק לְעִנְיַן תְּפִלָּה דְּחָמִיר טְפֵי וְלֹא בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. אַךְ מִפְּרִי מְגָדִים לְעֵיל בְּסִימָן ע"ו (א"א ס"ק יב) מַשְׁמַע שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ לְסָעִיף זֶה כִּפְשָׁטֵיהּ דַּאֲפִלּוּ בְּנוֹדָע לוֹ מִתְּחִלָּה מִסְתַּפְּקִים. וְהִנֵּה מֵהַתּוֹסָפוֹת (עירובין סד. ד"ה שיכור) וְכֵן מֵחִדּוּשֵׁי הָרַמְבַּ"ן בְּלִקּוּטָיו הַפְּרִי מְגָדִים כֵּיוָן דְּהַמְחַבֵּר קָאָמַר סְתָמָא מַשְׁמַע דְּמִסְתַּפְּקֵי בְּכָל גַּוְנֵי, וּמִשּׁוּם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כס) **וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹנוֹ דְּאִם הוּא אִישׁ רַעַבְתָן וְאֵינוֹ שָׂבֵעַ כִּי אִם בַּאֲכִילָה מְרֻבָּה מְאֹד אֵינוֹ מִתְחַיֵּב כִּי אִם לְפִי שְׂבִיעָתוֹ, וּמֵרַבּוֹתָיו שֶׁל רַשִׁ"י [בְּרָכוֹת מ"ב** (ע"א ד"ה עדי) **מַשְׁמַע דְּתָלוּי לְפִי אֲנָשִׁים אֲחֵרִים כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ לִקְבֹּעַ סְעוּדָה בְּשִׁעוּר הַזֶּה מִקְּרֵי שְׂבִיעָה:**

א (א) גְּמָרָא (סוטה לג.): **ג** (ג) אֵלִיָּה רַבָּה (סק"ג) בְּשֵׁם רֵאשִׁית חָכְמָה (שערי הקדושה פט"ו): **ד** (ג) תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (כג. ד"ה שיכור): **ה** (ד) כֵּן מַשְׁמַע בִּלְבוּשׁ דְּעַל זֶה מִסְתַּפֵּק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה אם):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו"ע הרב (סי' קצז ס"ו בסוגריים) מוכח שאם היה שבע מקודם ואכל כזית אינו חייב אלא מדרבנן, ואינו יכול לבא לידי חיוב של תורה. וכן מוכח מסעיף ט' שם.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah